

ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД «ІНСТИТУТ “ХАРКІВСЬКА ШКОЛА АРХІТЕКТУРИ”»

Кафедра Архітектури та урбанізму

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Спеціальність 191 «Архітектура та містобудування»

ЗАТВЕРДЖЕНО

Завідувачка кафедри

архітектури та урбанізму

“ 15 ” вересня 2026 р.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної роботи

На тему: «Центр розвитку та позашкільної освіти дітей у місті Самар»

Виконав: студент 4-го курсу

за спеціальністю 191 «Архітектура та містобудування»

Михальов Д. А.

Керівник:

Макухін М. О.

Зовнішні консультанти:

Колесніков О. Є.

Зінчук Н. Б.

Львів – 2026

ЗМІСТ

	С.
Вступ.....	3
1. Опис проєкту та проблематика дослідження.....	5
2. Програма та місія проєкту.....	6
3. Містобудівний аналіз території.....	8
4. Архітектурне рішення.....	12
5. Конструктивні рішення.....	20
Висновок.....	22
Список джерел.....	23
Додатки.....	25

ВСТУП

Спогад – те, що збереглося в пам'яті, відтворення в пам'яті того, що раніше нею фіксувалося [1]. Даний дипломний проєкт базується на особистих спогадах та підсилює спогади інших людей, які колись проводили свій час на обраній ділянці проєктування.

Перший мій спогад був про дитячі безтурботні часи, коли я ходив до палацу культури на позашкільні гуртки. Коли я згадую про цю будівлю – в моїй голові одразу з'являються коридори з незліченими поворотами, хоч і будівля цього немала, насправді й коридори були звичайні – лінійний шлях, де існували кілька поворотів до кібенетів. В майбутньому цей спогад стане архітектурним рішенням в проєкті, де коридор це не тільки шлях, щоб ним пройти фізично, але і шлях, щоб провести ним молодше покоління до дорослого життя.

Другий спогад базується на державній головній стоматології міста. Кожна дитина боїться стоматологів, проте в моєму випадку я боявся не людину, а простір в якому перебував. Знову коридор, але в цей раз коридор темний, в цей раз коридор, який освітлюється одним плафоном і той ледь сам працює, створюючи депресивні відчуття. Такий спогад важко забути, тому краще його перебороти і не допустити наступному поколінню відчувати ті емоції, які я відчував входячи в той простір. Як світлі думки про наступне покоління, таким має стати і простір в моєму дипломному проєкті.

Третім спогадом став ліс. Я виріс в місті, де ліс знаходився на відстані руки й майже кожен теплий день я проводив саме там. Такий природній лабіринт став для мене місцем сили й допомагав мені повернутись назад, коли голова була зайнята не найкращими думками. Цей спогад одразу дав мені зрозуміти, що ділянка мого дипломного проєкту має мати природні осередки, або розташовуватись в лісі.

Всі три спогади дають мені змогу поринути назад в безтурботні дні, коли я був дитиною й змінював гуртки кожен місяць, бо намагався знайти що мені справді подобається. Це стало головною ідеєю мого проєкту – створити простір, де діти зможуть гарно проводити час в захищеному природному середовищі. Провести дитину тим шляхом, на якому вона зможе знайти себе та спокійно поринути в доросле життя. Так і з’явилась тема мого дипломного проєкту – центр розвитку та позашкільної освіти дітей у місті Самар, розрахований на одночасне перебування до 100 учнів.

1. ОПИС ПРОЄКТУ ТА ПРОБЛЕМАТИКА ДОСЛІДЖЕННЯ

Головною метою дипломного проєкту є створення центру для дітей віком від 9 до 15 років для надання можливості проведення часу з освітньою компонентою. Через відсутність якісної інфраструктури для дітей з профорієнтаційною пропозицією – студенти, які закінчують навчання в закладах вищої освіти, змінюють майбутні професії, що відображається на поточному ринку праці.

Даний проєкт стає першим кроком до популяризації центрів розвитку дітей, надаючи їм можливість спробувати себе в різних реальних робочих сферах перед обранням свого шляху в дорослому житті. Проєкт розташований на колишній занедбаній ділянці в місті Самар (до 19 вересня 2024 року стара назва міста – Новомосковськ) в Дніпропетровській області. Ділянкою проєктування виступає закинутий дитячий табір, який вже багато часу самотньо помирає фізично за парканом, проте ще живе в спогадах старшого покоління.

Головною ідеєю проєкту є збереження можливих будівель на території проєктування та врахування потреб головного користувача простору – дитину.

З початку повномасштабної війни у 2022 році, в Україні зросла кількість внутрішньо переміщених осіб і Дніпропетровська область стала найближчим осередком безпеки для людей, які тікають від дій рф. За даними Дніпропетровської обласної адміністрації на 1 січня 2025 року зареєстровано 451 тисячу осіб, з яких 90 тисяч дітей. Місто Самар також збільшило свою чисельність, через що дітей в місті побільшало, а гуртків з позашкільною освітою – ні. Своїм проєктом я намагаюсь змінити це й надати дітям великий простір для спілкування та розвитку.

2. ПРОГРАМА ТА МІСІЯ ПРОЄКТУ

Маленькі міста, як Самар, мають обмежені позашкільні заклади, як музична школа та різного типу фізичні активності (бокс, карате й інші), що не спонукає дітей пробувати нові види діяльності, бо їх немає. Цільовою аудиторією проєкту виступають діти віком від 9 до 15 років, що спонукає дітей юного віку спробувати знайти свій шлях до моменту вступу у заклад вищої освіти.

Даний проєкт має на меті переосмислити існуючі підходи в таких містах та запропонувати нову модель центрів розвитку та позашкільної активності, яка допоможе дітям обирати майбутні професії за вподобанням, а не випадковим рішенням, після яких вони або змінять свій шлях, або продовжать йти небажаним шляхом без усмішок на обличчях. Така модель поєднує в собі профорієнтаційну та позашкільну освіту, надаючи дітям можливість обрання та ознайомлення з різними напрямками професійної діяльності. Запроєктований центр розвитку та позашкільної освіти дітей розрахований на одночасне перебування до 100 учнів.

Місією проєкту є збереження й адаптація вцілілих будівель на території занедбаного дитячого табору до нових викликів сьогодення й стати першим кроком для подальшого розвитку міст в Україні. Збереження існуючої архітектури дозволяє підтримувати зв'язок з пам'яттю місцевої громади міста, яким даний табір був важливим елементом їх дитинства.

Програма ділянки складається з реконструкції чотирьох будівель дитячого табору, які виступають основними освітніми просторами та запропонованої нової архітектури, яка їх сполучає між собою довгими освітленими коридорами та просторами спільного користування, що дозволяє користувачам постійно комунікувати та обмінюватись набраним досвідом (рисунок 2.1). Площа забудови по зовнішньому контуру займає 3 138 кв. метрів.

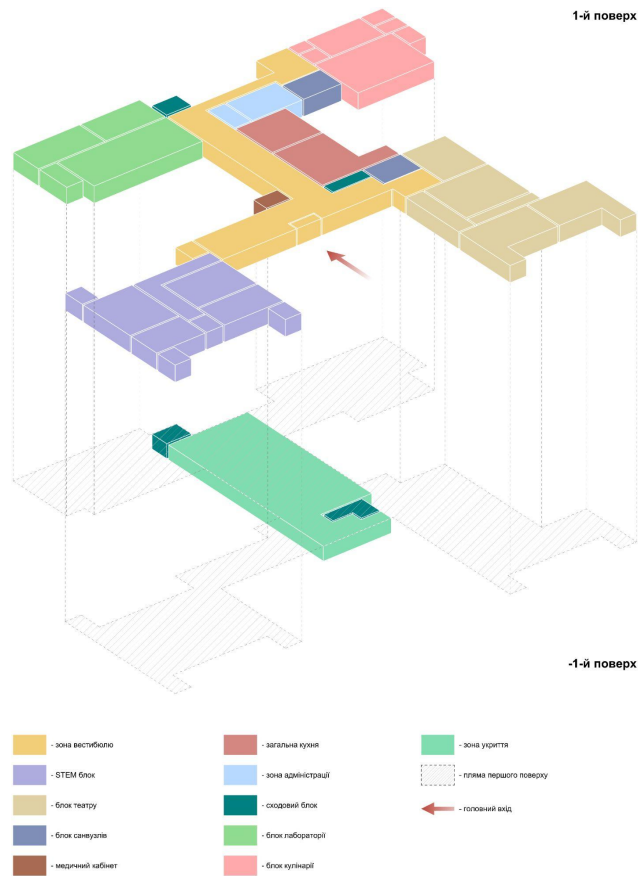

Рисунок 2.1 – Функціональна схема

Головною особливістю ділянки виступає розміщення в лісовому осередку й користуючись цим – кожен освітній блок має великі панорамні види на природу з можливістю повного відкривання вікон влітку й проведення занять надворі.

3. МІСТОБУДІВНИЙ АНАЛІЗ ТЕРИТОРІЇ

Ділянка проєктування, як вже було зазначено в попередніх пунктах, знаходиться в маленькому містечку Самар на території колишнього табору «Сонячна галявина», створеного під час радянського періоду. В цей же час місто активно розвивалось як промисловий центр. Після скорочення промислового виробництва частина об'єктів міської інфраструктури почали занепадати, що й відбулось з дитячим табором, за словами краєзнавців Історико-краєзнавчого музею міста Самар.

Місто Самар розташоване в 30-ти кілометрах від міста Дніпро й наразі виступає як туристичний та рекреаційний центр Дніпропетровської області через свої ліси та велику кількість заміських оздоровчих комплексів (рисунок 3.1).

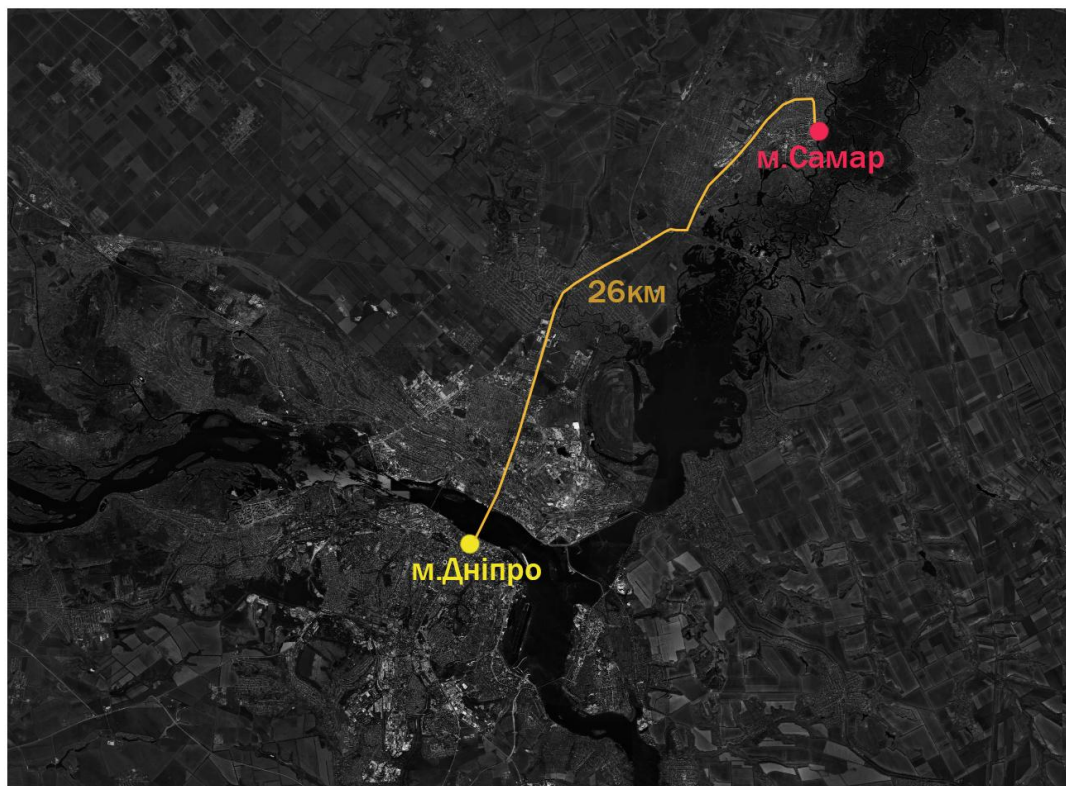

Рисунок 3.1 – Віддаленість від обласного центру

На сьогоднішній день місто має обмежену кількість освітніх закладів (Додаток Б), в більшості цими закладами є загальноосвітніми школи та дитячими садочками, також налічується музична школа та Палац культури, який вже не перший раз переходить в руки різних людей й з цим постійно змінюються види діяльності всередині. Зробивши висновки з дослідження освітніх функцій – можна чітко побачити, що місто майже немає позашкільної діяльності й єдиний варіант для дітей займатись тим, чим вони хочуть – їхати до Дніпра, що наводить нам причину створення нового позашкільного місця.

Ділянка проєктування в свою чергу розташована в лісі, в місці, в якому кожен мешканець міста проводить більшу частину часу, особливо в теплі пори року (рисунок 3.2). Йдучи головними тропа лісу ми можемо натрапити на колишній дитячий табір, який перебуває в поганому стані (рисунок 3.3), понівечені будинки, які вже не мають дахів, жоден будинок немає вікон та дверей, й слугує місцем для зберігання сміття та улюбленим місцем міських сталкерів.

Рисунок 3.2 – Схема розташування ділянки проєктування

Рисунок 3.3 – Стан забудови

Ділянка проектування розміщена недалеко від головного входу в ліс, тому пішим ходом можна дістатись від центру міста, а саме Палац Культури, за 15 хвилин та 30 хвилин, якщо обходити довгим шляхом й насолодитись природою. Автомобільна доступність в свою чергу виступає однією дорогою, бо навколо ділянки проходять ручейки, через які побудовані малі пішохідні містки й один міст, через який добирались автобуси з дітьми в літню пору року. Такий маршрут автомобілем займає від центру міста – від 10 до 15 хвилин залежно від ситуації на дорозі (рисунок 3.4).

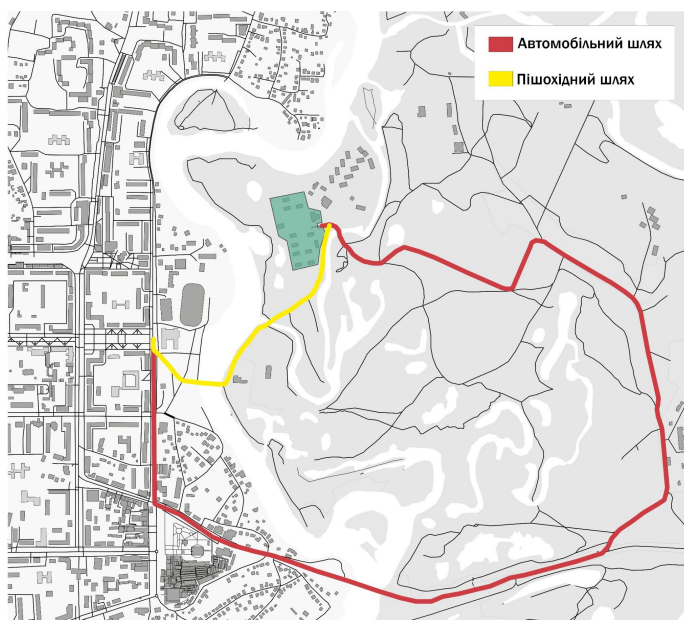

Рисунок 3.4 – Транспортна та пішохідна розв'язка

На ділянці розташовані 11 споруд, які призначались будинками тимчасового проживання дітей під час проходження дитячого табору влітку, та один будинок, в якому відбувались спільні заходи. Аналізуючи ділянку для майбутніх архітектурно-планувальних рішень – головним дослідженням було на відступ від прибережних захисних смуг, так як ділянка розміщена в близькості до води (рисунок 3.5).

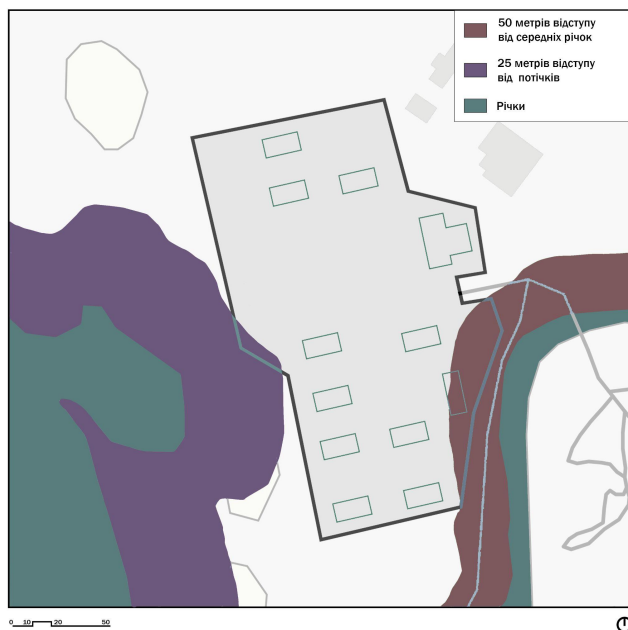

Рисунок 3.5 – Прибережні Захисні Смуги (ПЗС)

4. АРХІТЕКТУРНЕ РІШЕННЯ

Проект працює з реконструкцією будівель, як було описано вище, тому головною ідеєю було збереження тієї старої форми будівлі й посиленню їх за допомогою власних архітектурних рішень. Всі будівлі колишнього табору є типовими й мають габаритні розміри 24 на 11 метрів з внутрішнім двориком (рисунок 4.1).

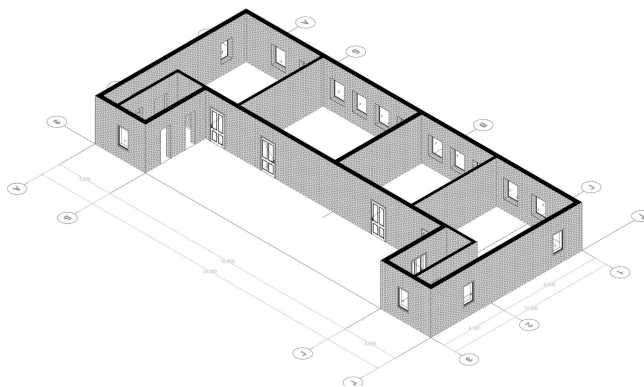

Рисунок 4.1 – Схема типової споруди на ділянці

Відходячи від наявного стану будівель (рисунок 3.3) можна побачити, що деякі будинки мають серйозні проблеми, як впавше дерево на будівлю, тому проектом запропоновано демонтувати 5 будівель, які знаходяться в найгіршому стані, що буде фінансово вигідніше, ніж повертати будівлі до стану експлуатації (рисунок 4.2).

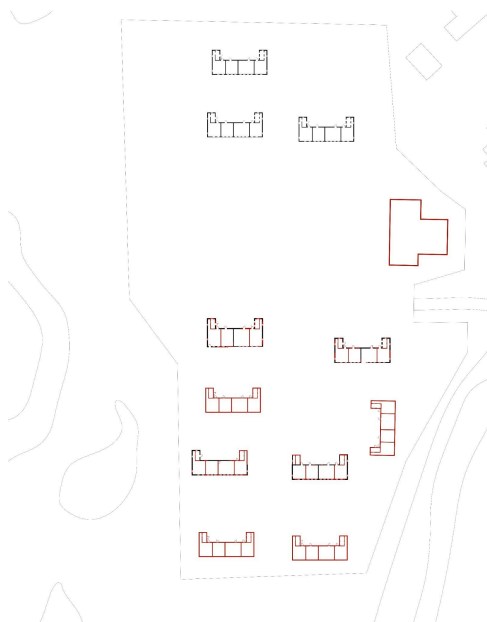

Рисунок 4.2 – Схема демонтажу

У верхній частині ділянки пропонується облаштування старих понівечених будівель до нової функції – пейнтбол (рисунок 4.3). Такий підхід дозволяє використати наявні споруди без значного втручання та створити додаткову рекреаційну функцію, яка буде залучати людей будь якого віку й стане додатковим заробітком центру.

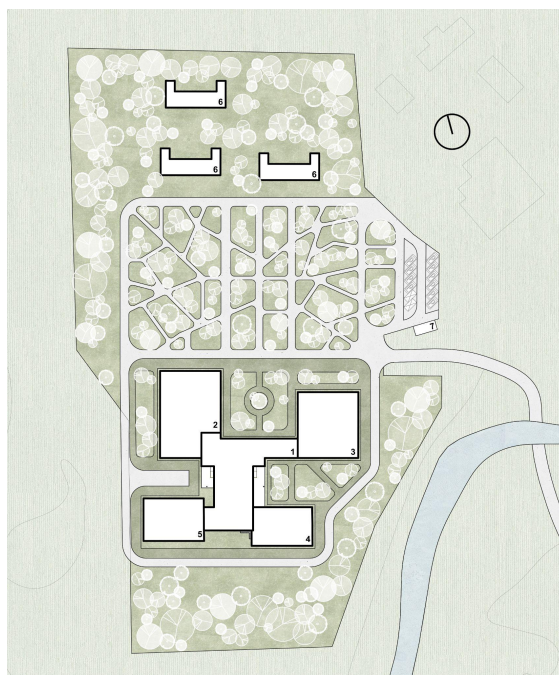

Рисунок 4.3 – Генеральний план

Основу проєсту, після демонтажу, формують 4 головних будівлі в нижній частині ділянки, які слугуватимуть головними освітніми блоками (рисунок 2.1), а саме – театральномистецький блок (площею 468 кв. метрів), STEM (площею 451 кв. метрів), блок кулінарії (площею 263 кв. метри) та блок природознавчої лабораторії (площею 336 кв. метри). В місті Самар вже тривалий час з’являються театральні гуртки та гуртки пов’язані з робототехнікою, які змінюють своє місце розташування через зміни та проблеми з просторами. Проєкт пропонує вирішення цієї проблеми шляхом створення простору, який не буде обмежувати дітей в своїх діях та надає нові можливості розвитку за допомогою професійного обладнання, яке спонукатиме розвиватись навіть вчителів. Ці два простори гармонійно співіснують в близькості, так як учні театральномистецького блоку завжди можуть створити нові технічні завдання учням STEM блоку для нових декорацій.

Наступні два блоки, які співіснують один з одним це кулінарія та природознавчі лабораторії. Блок Кулінарії створений для ознайомлення дітей з професіями сфери громадського харчування, так як місто має велику кількість ресторанів та кав’ярень, а найпоширенішою роботою в місті серед підлітків є робота саме в сфері обслуговування. Простір дозволяє отримувати базові практичні навички в роботі ресторанних процесів.

Сусіднім простором кулінарного блоку є блок природознавчої лабораторії створений для ознайомлення дітей з основами біології та природничих наук через практичне навчання. Розташування центру в лісовому середовищі створює унікальні умови для безпосереднього дослідження природних процесів та проведенням польових занять. Лабораторія оснащена не тільки лекційними та практичними приміщеннями, вона також має теплицю, яку вони можуть використовувати в будь яку пору року. Як учні театральномистецького та STEM блоків допомагають один одному з технічними завданнями, так і учні лабораторії

можуть допомагати учням кулінарного блоку, так як найкращі інгредієнти для готування їжі – свіжі, і саме такі можуть знаходитись в теплиці, або лабораторіях.

Освітні блоки поєднують між собою довгі галереї, наповнюючи приміщення сонячними променями (рисунок 4.4 та 4.5). Зустрічає центр просторим холлом з зоною рецепції, місцями очікування та дитячою зоною для майбутніх користувачів центру.

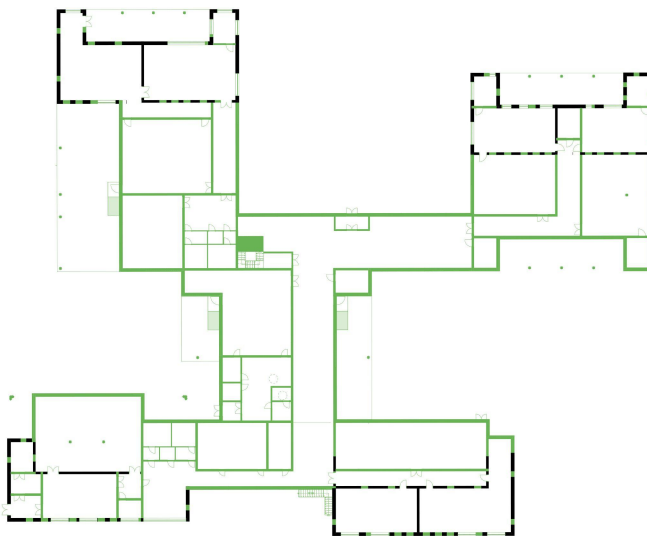

Рисунок 4.4 – Схема монтажу

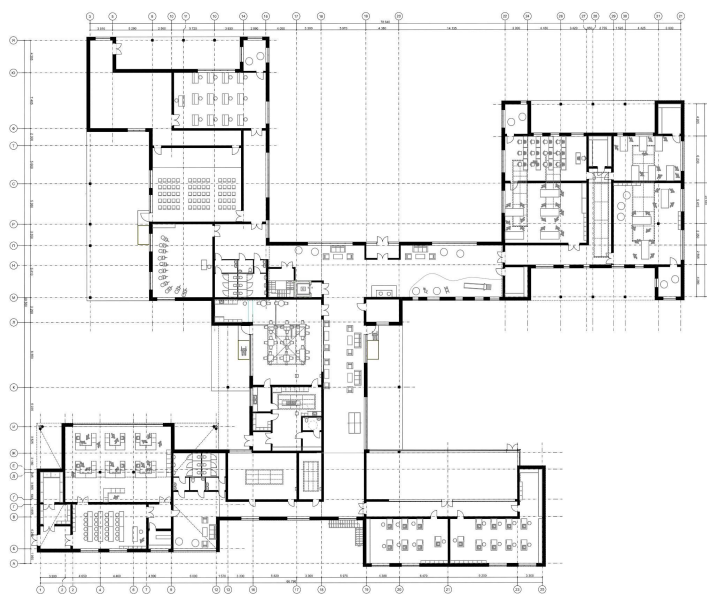

Рисунок 4.5 - План на відмітці +0.000

Рухаючись холлом вглиб центру відкривається довга галерея (рисунок 4.6), по ліву сторону якої розташовані медичний кабінет та виходи на невелику терасу, яка в теплі пори року може збільшуватись за рахунок повного відкриття вікон. По праву сторону розташована їдальня на 35 людей одночасного перебування, кав'ярня та загальна кухня. Продовжуючи свій шлях користувачі потрапляють до наступної галереї, яка веде до приміщень головної адміністрації й маленької спільної зони.

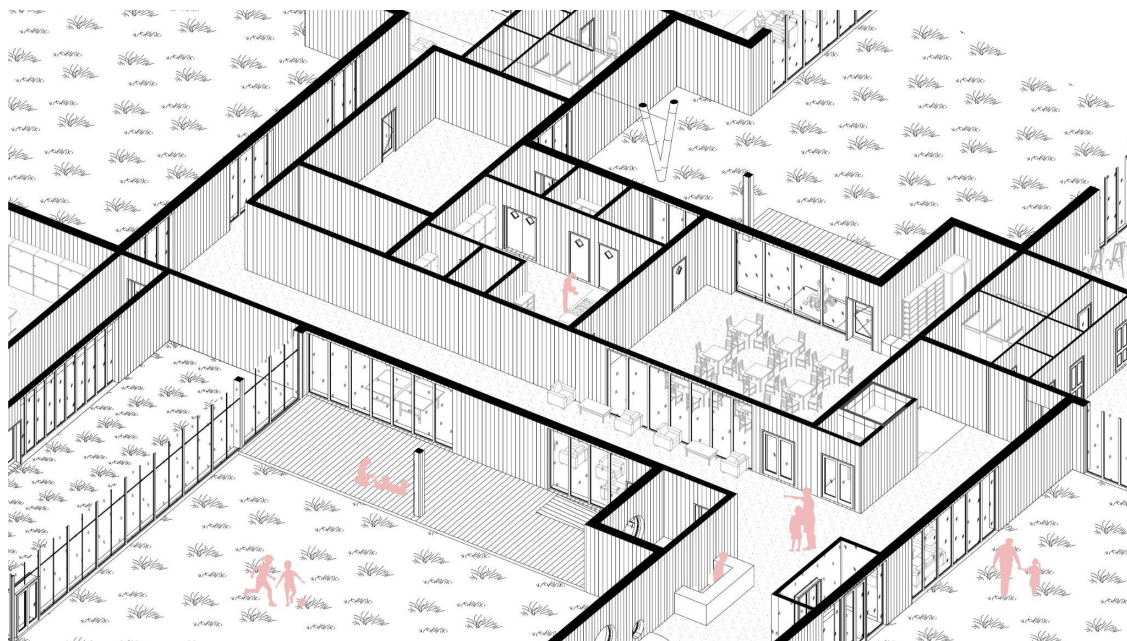

Рисунок 4.6 – Схема облаштування простору

Важливим елементом архітектурно-планувального рішення є внутрішні двори, сформовані П-подібними будівлями на ділянці проєктування. Кожен освітній блок по своєму працює з даним простором, створюючи рішення до своїх власних потреб. Театральномистецький та STEM блоки створюють криті галереї й виступають першим елементом, який бачить людина опинившись на ділянці центру. Внутрішній двір природознавчого блоку перевтілюється на теплицю, є

свого роду анти формою минулому подвір'ю. Блок кулінарії працює схожим принципом, утворюючи крите приміщення з панорамним видом, в якому відбуваються практичні заняття.

Говорячи окремо про наповнення кожного освітнього блоку - театрального-мистецького простір має в собі приміщення живопису в яке можна потрапити рухаючись вестибюлем (рисунк 4.6). Повертаючи з вестибюлю праворуч ми потрапляємо до галереї, яка веде нас одразу до кількох функцій - велика театральна зала зі сценою та ательє. Театральна зала виступає мультипростором, під час навчання в цьому просторі прибираються глядацькі місця й перетворюється на місце, в якому проводяться підготовки до вистав. Під час вистав глядацькі місця повертаються й можуть вмістити до 70 людей сидячи. Одразу за сценою розміщений прохід акторів, через який вони переміщують декорації зі складу декорацій.

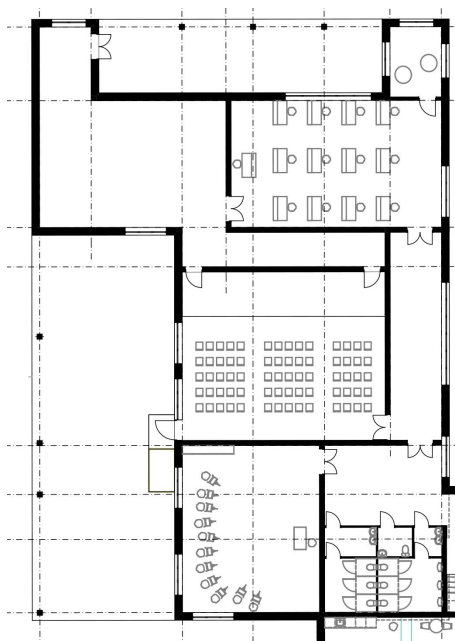

Рисунок 4.7 – Схема планування театрального-мистецького блоку

По правий бік розташований блок STEM, який зустрічає учнів освітленим коридором світловими люками в даху, створюючи постійне потрапляння сонячного

світла всередину коридору. Першим приміщенням, в яке учень може потрапити рухаючись коридором – майстерні облаштовані 3Д принтерами. З майстерні, як і з головного коридору, можна потрапити до лекційного кабінету. Поруч з лекційним кабінетом знаходиться приміщення психологічного розвантаження, така сама кімната також знаходиться в іншій частині будівлі. Наступним приміщення слугує столярна майстерня зі своїм власним місцем зберігання матеріалів для роботи. Найбільшим приміщенням в цьому блоці виступає спільний простір, в якому учні працюють всі разом після створення маленьких елементів на 3Д принтері та столярній майстерні (рисунок 4.8).

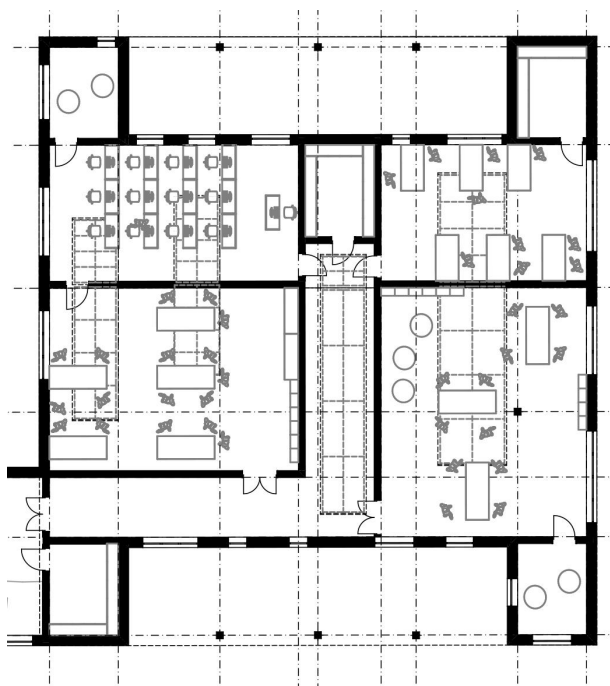

Рисунок 4.8 – Схема планування STEM блоку

Природознавчий блок налічує в собі два приміщення, які слугують лекційними та практичними кабінетами облаштовані мікроскопами, мийками для очищення зразків та наборами для проведення різного типу аналізів і дослідів. Окрім кабінетів присутня теплиця, яка додатково до своєї функції – освітлює коридор (рисунок 4.9).

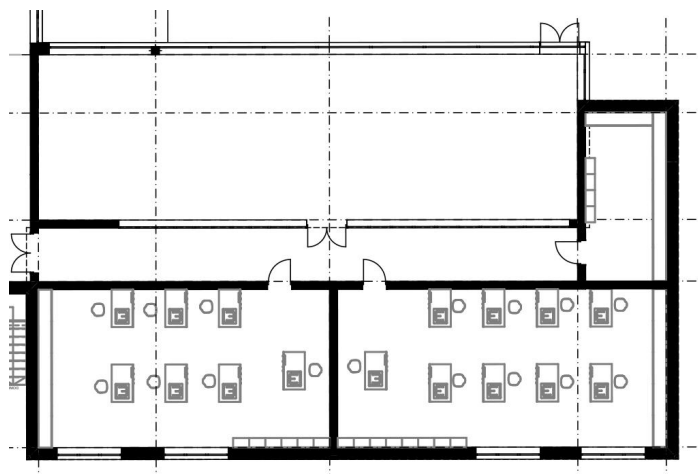

Рисунок 4.9 – Схема планування природознавчого блоку

Блок кулінарії (рисунок 4.10), розташований біля природознавчого блоку, починається з тамбуру й вже з нього учень спочатку потрапляє до роздягальні, яка облаштована одна для хлопчиків та дівчат, так як їм не треба повністю роздягатися, а лише залишити свої речі та дістати свої халати. Після чого учні потрапляють до лекційної кімнати. Прослухавши лекцію направляються до великої практичної кімнати, яка облаштована всіма необхідними для професійного кухаря інвентарем. Окремо цей блок має холодильну та місце зберігання продуктів.

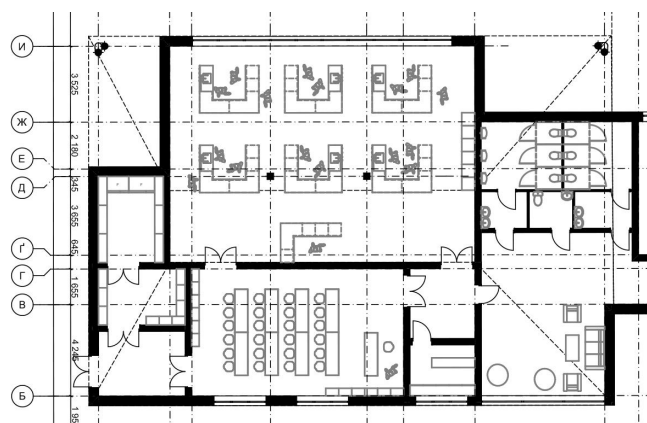

Рисунок 4.10 – Схема кулінарного блоку

5. КОНСТРУКТИВНІ РІШЕННЯ

Конструктивною системою центру виступають реконструйовані цегляні будівлі, нові дерев'яні та залізобетонні конструкції. Підземний поверх площею 485 кв.метрів має залізобетонну монолітну конструкцію й слугує укриттям, яке розраховане на 200 людей. Поздовжній та поперечний крок колон повторюють сітку першого поверху на відмітці +0.000, подекуди маючи власний крок (рисунок 5.1).

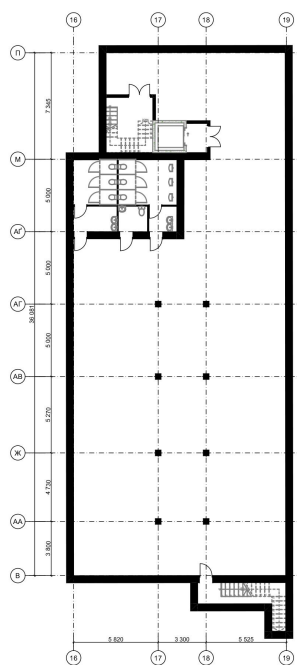

Рисунок 5.1 – Схема планування поверху на відмітці -2.600

Основним конструктивним рішенням проєкту виступають будівлі, виконані з цегляних несучих стін, які було підсилено та адаптовано під сучасні норми. Нова архітектура, яка слугує сполученням освітніх блоків, виконана на основі дерев'яного каркасу. Таке конструктивне рішення обумовлене малою поверховістю проєкту, що значно зменшує навантаження на основні конструкції та мінімізує втручання в природне середовище навколо.

Одним з архітектурно-конструктивних рішень було виділити кожен освітній блок своїм власним дахом, коли центральна частина втрачається на фоні й не привертає уваги. Кожен дах включає світлові ліхтарі для збільшення сонячного світла (рисунки 5.2 та 5.3).

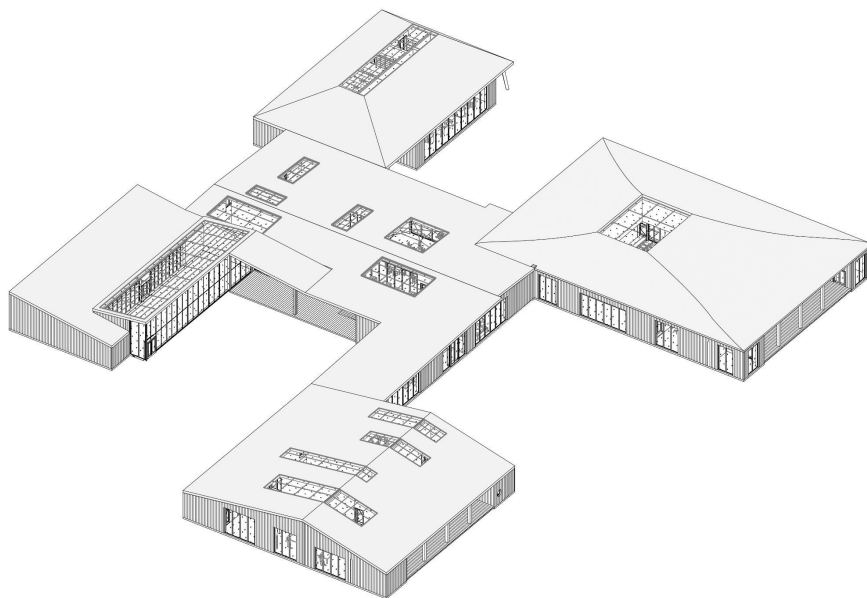

Рисунок 5.2 – Аксонометрический вид на центр

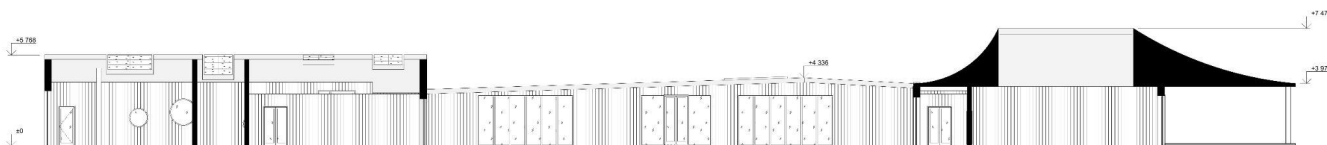

Рисунок 5.3 – Схема поперечного розрізу

ВИСНОВОК

Дипломний проєкт на тему «Центр розвитку та позашкільної освіти дітей в місті Самар» є свого роду спробою вирішити гострі соціальні питання маленького обласного міста Самар, а саме дефіцит якісних позашкільних освітніх закладів, що в свою чергу загострилась внаслідок збільшення населення через воєнні дії з боку РФ. Даний центр це не лише архітектурне рішення, але й філософське бачення, яке може стати початковою моделлю з роботи центрів позашкільної освіти й як працювати з занедбаними територіями, які місто не хоче чіпати.

Завдяки новим проєктним рішенням – старі занедбані будівлі тепер будуть приваблювати не тільки міських сталкерів, а й всіх людей, які йдуть лісовими стежками й зацікавились новим об'єктом на місці колишнього табору.

Проєкт також намагається створити безпечний та світлий простір, в першу чергу, для своїх головних користувачів – дітей, й таким чином показати, що коридори можуть викликати не тільки погані емоції, як було в мене, але й позитивні, через відкритість до навколишнього середовища та велику кількість сонячного світла.

Шлях дитини в цьому проєкті це не тільки рух коридором, але й можливість провести цю дитину в майбутнє, яке вона зможе обрати усвідомлено та самостійно.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. СПОГАД - тлумачення, орфографія, новий правопис онлайн. СЛОВНИК - тлумачний словник української мови, орфографічний словник онлайн. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=спогад> (дата звернення: 12.06.2026).
2. Усне повідомлення краєзнавців Історико-краєзнавчого музею м. Самар, отримане автором під час консультації 18.02.2026
3. План зонування території міста Новомосковск. Самарівська Міська Рада. URL: <https://samar-rada.dp.gov.ua/storage/app/sites/110/uploaded-files/План%20зонування%20території%20міста%20Новомосковськ.pdf> (дата звернення: 10.12.2025).
4. ДБН В.2.2-9:2018. Громадські будинки та споруди. Основні положення. Портал Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва. URL: https://e-construction.gov.ua/laws_detail/3199648113669179181?doc_type=2 (дата звернення: 09.04.2026).
5. ДБН В.2.2-40:2018. Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Портал Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва. URL: https://e-construction.gov.ua/laws_detail/3192362160978134152?doc_type=2 (дата звернення: 14.04.2026).
6. ДБН В.2.2-3:2018. Заклади освіти. Портал Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва. URL: https://e-construction.gov.ua/laws_detail/3199639927805445716?doc_type=2 (дата звернення: 9.04.2026).
7. ДБН В.2.2-25:2009. Підприємства харчування (заклади ресторанного господарства). Портал Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва. URL:

https://e-construction.gov.ua/laws_detail/3199658968553096642?doc_type=2
(дата звернення: 18.04.2026).

8. Нойферт Е. Будівельне проєктування: пер. з нім. Київ : Фенікс, 2017. 620 с.

ДОДАТОК А

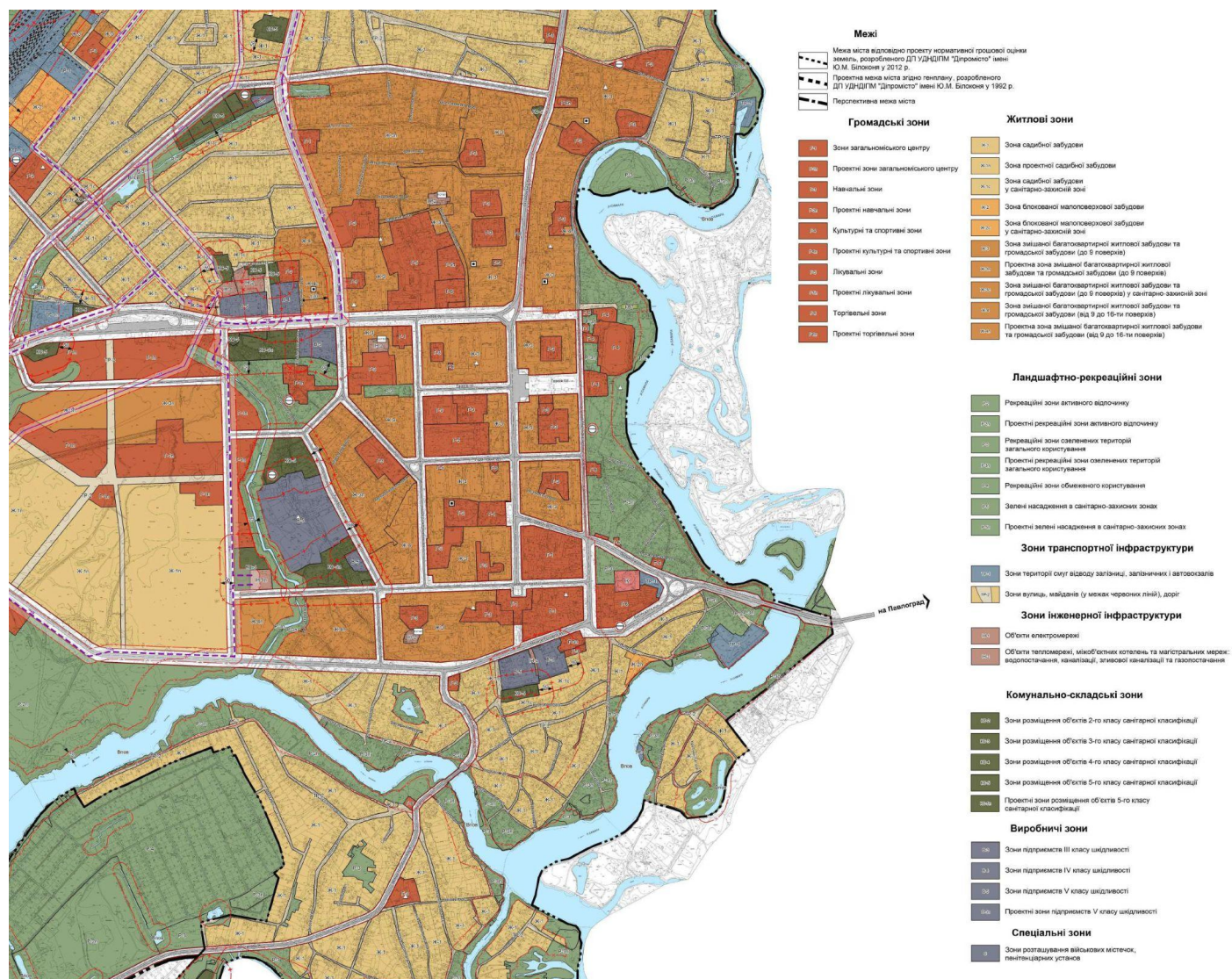

Схема функціонального зонування міста Самар